

БРАНИСЛАВ БУКУРОВ

ЕТНИЧКА СТРУКТУРА РАДНИКА КОЈИ СУ НА ПРИВРЕМЕНОМ РАДУ У ИНОСТРАНСТВУ

Миграције су сталан процес који се јавља код свих народа на земљи. Код неких су ова кретања масовнија, а код неких мање масовна. И код наших народа кретања су била позната већ од најстаријих времена, с разликом да су у неким историјским периодима била и врло жива, а у неким опет врло успорена. У периоду после другог светског рата ова кретања као да су добила нови полет и за час се у иностранству нашло око милион наших радника. Предмет ових излагања је одлазак лица из Војводине на привремени рад у иностранство.

У првим годинама после другог светског рата била је врло повољна коњунтура запошљавања и мушке и женске радне снаге. У трима годинама, које су биле означене као године обнове, требало је веома много радника да се обнови све оно што је било порушено за време рата. Тада је свако могао да нађе запослење и да ради по-сао који је желео и где је хтео.

И у каснијим годинама (прва петолетка) осећала се потреба за радницима, нарочито у примарним и секундарним делатностима, када је требало обрадити све ораничне површине и попунити многа нова радна места у ново отвореним фабрикама, рудницима, радионицама итд. У тој повољној ситуацији, која је била изазвана снажним привредним развојем, нарочито индустрије, могли су да се запосле сви радници који су се јављали ту или тамо као вишак радне снаге.

У каснијим годинама, међутим, прво мање а после све више и више, појављују се аграрна па онда индустријска пренасељеност. Оваква економска ситуација била је одраз стечених околности које су наступиле због повећане механизације и моторизације у пољопривреди и због zasiћености радника у индустрији, као и последица модернизације индустријских погона и аутоматизације, нарочито у новој хемијској индустрији.

Како се вишак радника различитих струка умножио морале су се отворити државне капије и омогућити радницима да се привремено запошљавају у иностранству. Нарочито велика масовност исељавања обављена је између 1965. и 1970. године.

Овом темом бавио се велики број истраживача, нарочито у Хрватској, одакле је и највише одлазило на привремени рад.¹ Дужни смо да поменемо да је и на Институту за географију на Природно-математичком факултету у Новом Саду 1976. године одбрањена докторска дисертација са оваквом садржином.² Аутор ове одличне радње, др Чедомир Торбица, покушао је да на основу службених података, као и на основу података, добијених од 1400 анкетираних лица са читаве територије Војводине, прикаже многе елементе овог проблема и да изнађе њихове узроке, али и да истакне последице оваквих миграција. Међутим, ни код др Торбице, као ни код других испитивача, није се обраћала пажња етничком саставу емиграната, што је такође значајно када се говори о иселавањима. Стога смо одабрали тему овакве садржине да би бар донекле попунили празнину која се осећа при решавању за нашу економску политику и друштвену стварност тако важног проблема. У овој радњи ћемо се, према томе, задржати само на питањима које су етничке групе најмасовније заступљене у овим миграцијама и како су ти покрети у оквирима једне етничке групе захватили и припаднике других етничких група, које живе на истој територији или у блиском суседству.

УВОДНА РАСМАТРАЊА

Друштвено-економски и социјално-психолошки услови због којих су људи одлазили на привремени рад у иностранство нису захватили подједнаким интензитетом све народе и народности који живе на територији Војводине. Прецизну слику о етничком саставу радника на привременом раду у иностранству дају апсолутни бројеви. Са њима се доиста може оперисати, али се ништа нарочито не може постићи, сем оног што је опште познато, а то је: да многољудне општине могу дати много радника а мале општине мало, да велике етничке групе опет могу дати више припадника, а мале народности опет мање припадника итд.

Због тога је потребно увести и други параметар, изражен релативним бројевима. Језиком релативних бројева казује се много јасније стање између етничких група у општини и у Војводини и оних припадника истих етничких група који су на привременом раду у иностранству.

Најзад, да би се добила још јаснија слика о масовности припадника појединих етничких група у иностранству морало се прибећи увођењу и трећег параметра. Овај уз помоћ опште средње вредности открива да ли је било више или мање емиграната од средње вредности или да ли су неке етничке групе дале више или мање својих припадника иностранству од нужног дела. За средњу вредност се узима онај проценат који показује колико је радника на привременом раду из Војводине од укупног броја њених житеља.

Али пре него што се пређе на само излагање потребно је да се прикажу општа кретања миграната према иностранству. Од 1.952.533

становника Војводине на привременом раду је 1971. било 60.545 лица или 3,10% (Види таблицу 1.).

Таблица 1. — Број становника у Војводини и број радника на привременом раду у иностранству 1971. године.

САП Војводина и општине	Број становника	На привременом раду	%	Индекс
ВОЈВОДИНА	1.952.533	60.545	3,10	100,00
Ада	22.611	1.032	4,56	143,10
Алибунар	31.883	2.098	6,58	212,26
Апатин	34.279	1.563	4,53	146,13
Бач	19.348	1.063	5,49	177,10
Бачка Паланка	54.380	1.086	2,00	64,52
Бачка Топола	43.508	1.181	2,71	87,42
Бачки Петровац	16.042	501	3,12	100,65
Бела Црква	25.450	1.948	7,65	246,77
Беочин	13.216	214	1,62	52,26
Бечеј	44.976	938	2,09	62,42
Врбас	43.490	1.142	2,63	84,84
Вршац	60.528	3.982	6,58	212,26
Жабал	25.372	744	2,93	94,52
Жигиште	29.684	1.283	4,32	139,35
Зрењанин	129.837	2.662	2,05	66,13
Инђија	40.530	1.454	3,59	115,81
Ириг	13.678	363	2,65	85,48
Кањижа	33.817	976	2,89	93,23
Кикинда	68.915	1.064	1,54	49,58
Ковачица	33.489	1.477	4,41	142,26
Ковин	39.808	1.596	4,01	129,35
Кула	48.727	1.559	3,20	103,23
Мали Иђош	15.651	702	4,49	144,84
Нова Црња	18.298	489	2,67	86,13
Нови Бечеј	31.729	429	1,35	43,55
Нови Кнежевац	16.509	502	3,04	98,06
Нови Сад	213.861	5.889	2,75	88,71
Опово	11.515	271	2,35	75,81
Озаци	39.585	1.360	3,44	110,97
Панчево	110.780	3.466	3,13	100,97
Пећинци	18.490	238	1,29	41,61
Планиште	17.882	1.007	5,63	181,61
Рума	52.156	1.576	3,02	97,42
Сента	31.416	648	2,06	66,45
Сечањ	21.938	527	2,40	77,42
Сомбор	98.080	2.723	2,78	89,68
Србобран	19.594	467	2,38	76,77
Сремска Митровица	78.391	1.718	2,19	70,65
Стара Пазова	43.487	1.200	2,76	89,03
Суботица	146.773	4.405	3,00	96,77
Темерин	19.642	618	3,15	101,61
Тител	16.131	486	3,01	97,10
Чока	18.364	331	1,80	58,06
Шид	38.752	1.577	4,07	131,29

Четири војвођанске општине са више од по 100.000 становника: Нови Сад, Суботица, Зрењанин и Панчево дале су 16.422 радника на привременом раду или више од 27%, а шест општина са бројем житеља између 50.000 и 100.000; Бачка Паланка, Вршац, Кикинда, Ру-

ма, Сомбор и Сремска Митровица дале су још нових 12.149 лица или 20%. Дакле, девет великих војвођанских општина дале су скоро половину радника на привремени рад у иностранство, док је других 35 општина дало нешто већу половину. Овим се потврђује она поставка речена у првом делу ове радње да велике општине могу дати више радника него мале општине, што не мора бити увек тако, пошто има и изузетака.

Гледано кроз призму релативних бројева одлазак на привремени рад у иностранство изгледао је нешто друкчије. Осамнаест општина је дало више од средњег просека (3, 10) и то: Бела Црква, Вршац, Алибунар, Пландиште, Бач, Мали Ибош, Ковачица, Житиште, Ада, Апатин, Шид, Ковин, Инђија, Озаци, Кула, Темерин, Панчево и Бачки Петровац. Четири општине у југоисточном Банату, Бела Црква, Вршац, Алибунар и Пландиште дале су највећи проценат исељеника од свог живља и зато се ови делови Војводине могу сматрати за жариште интензивности одласка на привремени рад у иностранство.

Трећи параметар о коме је било речи показује одступање од средње вредности, односно колико је више или мање од 3,10% становништва отишло на привремени рад у иностранство. На табелици 1. у V колони је тај индекс веома јасно истакнут. Ако је за Војводину индекс 100,00, онда Бела Црква, Алибунар, Вршац и Пландиште опет имају највише исељених преко нормалног броја. Више од средње вредности дало је осамнаест општина и то: Бела Црква, Алибунар, Вршац, Пландиште, Бач, Ковин, Ада, Апатин, Мали Ибош, Ковачица, Житиште, Шид, Инђија, Озаци, Кула, Темерин, Панчево и Бачки Петровац, а остале општине су дале мање од нужног дела.

Сврха овог рада је на првом месту да прикаже етничку структуру лица на привременом раду у иностранству. Али да би приказ био потпунији неопходно је пре свега изнети узроке и правце кретања ових емиграната, као и фреквенцију и време кретања. Према томе у следећих неколико редака у најкраћим цртама ће се изложити сви ови елементи.

Скоро у свим радовима који се односе на ову проблематику расправљало се о узроцима кретања на привремени рад у иностранство. С обзиром да наша статистика није бележила ове податке послужићемо се подацима 1400 анкетираних лица, чија је испитивања извршио др Чедомир Торбица и саопштио их у раније поменутом раду². Према Торбициним подацима највећи број лица отишао је на привремени рад због стицања средстава за поправку и проширење или изградњу кућа и станова у земљи. Знатан број лица је имао намеру да за стечена средства купи техничку робу и намештај за домаћинство, затим опрему и алате за занатску радионицу, па онда за куповину трактора и других пољопривредних машина, а најмање за куповину земље и аутомобила. Одређен број лица изјаснио се да је у иностранству ради учења страних језика и усавршавања. Најмањи број особа је отишао због лоших односа у породици или по наговору породице.

Војвођански емигранти су се упућивали на привремени рад у више од десетину европских и ваневропских земаља. Највише емиграната примила је СР Немачка (око 60%), затим Аустрија (13,20%), Аустралија (5,66%), Шведска (4,67%), Француска (4,30%), САД (4,11%) и Швајцарска (2,34%). Мање од 2% примиле су Канада (1,92%), Бенелукс (1,18%) и друге европске и ваневропске земље. Само Аустрија, Шведска, САД и Швајцарска примиле су сразмерно нешто више жена док су све остале земље примиле више мушкараца. Још да поменемо да је од 20 бачких општина 14 дало више од по 60% својих емиграната Немачкој, а од банатских и сремских само по једна. Али су зато општине из јужног и југоисточног Баната упутили своје емигранте у Аустрију. Тако исто и четири општине из Срема дале су своје исељенике највише Аустрији.

Наша статистика је знатно више обрађала пажњу времену и фреквенцији одласка на привремени рад у иностранство. Према службеним подацима од 1960. године иселило се укупно 472 лица. Од 1961. па до 1971. године исељавање радника је ишло по једној веома извијеној линији, која је у периоду од 1968. до 1971. имала највише стање са кулминацијом 1970. године. Од године 1961. до 1964. број исељеника се сваке године повећавао за по стотину процената у односу на претходну годину. Међутим, 1968. године фреквенција исељавања се веома повећава тако да је те године већ била 5110 исељеника, следеће 1969. 13.231 и 1970. године 23.931 исељеник. У 1971. години тај број опада на 8975 исељеника, што се наставља и у следећим годинама.³

ЕТНИЧКА СТРУКТУРА ЕМИГРАНАТА

Етнички састав радника на привременом раду веома је шаролик. Око тридесетак народа и народности је заступљено у овој групацији, неки са већим а неки са мањим бројем припадника. Према статистичким подацима из 1971. године највише емиграната су дали Срби, затим Мађари, па Хрвати, Румуни и Словаци, а остали знатно мање. Ових пет етничких група приказаће се детаљније, а остале скупно и у најкраћим цртама, пошто учествују са безначајним бројевима.

С р б и

Од 1.089.132 лица српске народности на привременом раду је 24.733 или 2,27%. Ако се зна да је од свих житеља Војводине на привременом раду 3,10% онда толико исто треба да је и Срба или место 24.733 лица 33.772, дакле још 9039 лица више.

Највише особа српске народности на привременом раду у иностранству имају општине: Нови Сад (2751), Вршац (1952) и Панчево (1665), затим Бела Црква (1328), Зрењанин (1311), Сремска Митровица (1216) и Рума (1000). Ових седам општина дале су привременим исељеницима укупно 11.223 лица или 46,38% од исељених

Срба. Тридесет и седам других општина дало је емиграцији остатак од 53,62%.

Таблица 2. — Етнички састав становништва у Војводини и радника на привременом раду у иностранству 1971. године.

Народи и народности	Укупно	на привременом раду	%	Индекс
ВОЈВОДИНА	1.952.533	60.545	3,10	100,00
Срби	1.089.132	24.733	2,27	73,23
Мађари	423.866	16.627	3,92	126,45
Хрвати	138.561	5.501	3,97	128,06
Словаци	72.795	2.331	3,20	103,13
Румуни	52.987	4.937	9,32	300,65
Црногорци	36.416	655	1,80	58,06
Русини	20.109	734	3,65	117,74
Македонци	16.527	451	2,73	88,06
Роми — Цигани	7.760	337	4,34	140,00
Немци	7.243	365	5,04	162,58
Украјинци	5.006	278	5,55	179,03
Словенци	4.639	322	6,94	223,87
Бугари	3.745	198	5,29	170,65
Муслиманџи	3.491	102	2,92	94,19
Албанци	3.086	28	0,91	29,35
Чеси	2.771	163	5,88	189,68
Руси	2.082	42	2,02	65,16
Пољаци	704	47	6,68	215,48
Јевреји	513	13	2,53	81,61
Грци	296	17	5,74	185,16
Турци	241	15	6,22	200,65
Италијани	211	41	19,43	626,77
Неопредељени Југословени	46.928	1.075	2,29	73,83
Регионално опредељени	5.255	111	2,11	68,06
Нису се изјаснили	1.025	53	5,17	166,77
Остали	803	190	23,66	763,23
Непознато	6.341	1.239	19,54	630,32

Подаци у табlici 3. показују из којих општина је отишло највише Срба на привремени рад у иностранство. Образложење оваквој ситуацији може се наћи прво у томе да већина поменутих општина спада у категорију многољудних и друго да у свим поменутих општинама, сем у Сомбору и у Апатину, апсолутну већину становништва чине Срби.

Ови подаци, изражени апсолутним бројевима, међутим, не показују прави однос Срба по општинама и оних Срба који су отишли на привремени рад у иностранство. Тај однос се приказује такође на истој табlici у релативним бројевима (колona IV).

Највећи проценат Срба дале су следеће општине:

Бела Црква	6,79	Мали Иђош	4,52
Вршац	4,80	Кањижа	3,58
Бач	4,68	Ковин	3,30
Планиште		3,21	

Општине Бела Црква, Вршац и Ковин са највећим процентом исељених Срба и општина Пландиште просторно су смештене у јужном и југоисточном делу Баната. Општина Мали Иђош и Кањижа имају апсолутно мађарско становништво. Општина Бач, међутим, која има такође велики проценат Срба на привременом раду има етнички врло шаролико становништво од којег Срби чине једва релативну већину (38,5%).

Таблица 3. — Срби на привременом раду у иностранству 1971. године

Општине	Укупан број Срба	на привременом раду	‰	Индекс
ВОЈВОДИНА	1.089.132	24.733	2,27	73,25
Ада	4.127	101	2,45	79,03
Алибунар	15.837	461	2,91	93,87
Апатин	16.411	565	3,44	110,97
Бач	7.439	348	4,68	150,97
Бачка Паланка	40.165	576	1,43	46,13
Бачка Топола	8.527	150	1,76	56,77
Бачки Петровац	3.008	54	1,80	58,06
Бела Црква	19.548	1.328	6,79	219,03
Беоцин	8.604	106	1,23	39,68
Бечеј	14.632	169	1,16	37,42
Врбас	17.073	433	2,54	81,94
Вршац	40.628	1.952	4,80	154,84
Жабал	21.409	573	2,68	86,46
Житиште	16.072	397	2,47	79,68
Зрењанин	90.712	1.311	1,45	46,77
Иђија	28.894	823	2,85	91,94
Ириг	10.408	204	1,96	63,23
Кањижа	2.876	103	3,58	115,48
Кикинда	52.448	669	1,28	41,29
Ковачица	10.732	204	1,90	61,29
Ковин	29.200	963	3,30	106,45
Кула	20.603	479	2,32	74,84
Мали Иђош	1.239	56	4,52	145,81
Нова Црња	13.230	343	2,59	83,55
Нови Бечеј	22.298	242	1,09	35,16
Нови Кнежевац	9.212	261	2,83	91,29
Нови Сад	135.595	2.751	2,03	65,48
Опово	10.096	209	2,07	66,77
Опаци	31.259	925	2,96	95,48
Панчево	74.321	1.665	2,24	72,26
Пећинци	17.655	195	1,10	35,48
Пландиште	9.278	298	3,21	103,55
Рума	41.484	1.000	2,41	77,74
Сента	3.170	49	1,55	50,00
Сечањ	15.374	259	1,68	54,19
Сомбор	48.858	939	1,92	61,94
Србобран	12.401	210	1,69	54,52
Сремска Митровица	65.236	1.216	1,86	60,00
Стара Пазова	29.339	664	2,26	72,90
Суботица	19.038	362	1,90	61,29
Темерин	8.706	156	1,79	57,74
Тител	13.400	279	2,08	67,10
Чока	6.129	55	0,90	29,03
Шид	22.761	630	2,77	89,35

Ни ова друга група података (у релативним бројевима) не показује неку равномерност међу етничким групама по општинама и оних припадника истих етничких група на привременом раду у иностранству. Тај се однос приказује тек на последњој колони 3. таблице, с напоменом да је са индексом 100,00 означен онај нужни део (од 3,10%), а мање од њега или више означава да је на рад отишло мање или више од оног нужног дела.

Ево и неколико општина са означеним индексом:

Бела Црква	219,03	Кањижа	115,48
Вршац	154,84	Апатин	110,97
Мали Иђош	145,81	Ковин	106,45
Бач	150,97	Рума	103,55

Све остале општине у Војводини имају индекс мањи од 100,00 што значи да је одлазак Срба на привремени рад у иностранство мање од просека и то чак и знатно испод њега. Само ради илустрације приложиће се неколико података да се види колико се велике разлике између броја лица која су отишла на привремени рад и оног нужног броја који одговара војвођанском просеку

Општине	Стваран број радника на раду	Услован број радника на раду према индексу
Бела Црква	1328	606
Вршац	1952	1259
Бач	348	231
Мали Иђош	56	38
Кањижа	103	89
Апатин	565	509
Ковин	963	905
Рума	1000	1286

или градови:

Нови Сад	2751	4203
Суботица	362	590
Зрењанин	1311	2812
Панчево	1665	2304
Сремска Митровица	1216	2022 итд.

Поново би се задржали на двама општинама, на Белој Цркви и на Вршцу. Обе су територијално у југоисточном Банату, али не представљају ништа посебно ни у географском, ни у друштвено-економском погледу. Скоро да су исте као и многе друге општине у Војводини. Међутим, ове две општине имају етнички веома шаролико становништво, пошто су поред Срба настањени и Румуни, Мађари, Словаци и други. Од свих народа и народности у овим општинама као иницијатори и учесници емиграција најзначајнији су Румуни. Они су се сразмерно највише отискивали у иностранство на рад, они су заразно деловали на све суседне народе и народности

па и на Србе, што се већ види из овог приказа, а касније ће се још који пут то исто манифестовати приликом приказа кретања Маџара, Хрвата, Словака и других.

Маџари

Маџари долазе на друго место. Од 423.866 становника на привремени рад је отишло 16.627 или 3,92%, дакле знатно више него што износи нужни део. Тај део је 3,10% или 13.144 лица, односно 3483 лица мање.

На привременом раду у иностранству Маџара има скоро из свих општина Војводине. Више од по 500 исељеника дале су следеће општине:

Суботица	2677 или 60,77%	од исељеника
Нови Сад	1419 или 24,10%	од исељеника
Бачка Топола	950 или 80,44%	од исељеника
Сомбор	909 или 33,38%	од исељеника
Ада	906 или 87,79%	од исељеника
Кањижа	846 или 86,68%	од исељеника
Зрењанин	841 или 31,59%	од исељеника
Бечеј	714 или 76,12%	од исељеника
Панчево	616 или 17,77%	од исељеника
Сента	568 или 87,65%	од исељеника

Првих седам општина су дале укупно 51%, док су све остале општине дале остатак.

Овим апсолутним бројевима се исказује оно што долази као неминовна последица размештаја Маџара на територији Војводине. Нормална је последица да ће већа општина и општина са претежним маџарским становништвом дати више Маџара него нека мања општина и она која има мање становника маџарске народности. Тако, на пример, велике општине: Суботица, Нови Сад, Сомбор, Зрењанин и Панчево имају велики број становника па и припадника маџарске народности. Али у општинама Ада, Бачка Топола, Бечеј, Кањижа и Сента маџарско становништво има апсолутну надмоћност па је отуда и број радника на привременом раду у иностранству велики.

Овај однос посматран из угла процента исељеника према етничком језгру у општини изгледа нешто друкчији. Од укупног броја Маџара отишло је на привремени рад у иностранство процентуално највише из ових општина:

Вршац	10,11	Ковин	6,49
Панчево	8,45	Алибунар	5,81
Бач	8,41	Житиште	5,31
Ковачица	8,19	Инђија	5,34
Тител	7,98	Ада	5,07
Пландиште	7,56	Апатин	5,07
Оџаци	7,52	Кула	5,00

Таблица 4. — Маџари на привременом раду у иностранству 1971. године³

Општине	Маџари	На привременом раду	%	Индекс
САП ВОЈВОДИНА	423.866	16.627	3,92	126,45
Ада	17.871	906	5,07	163,55
Алибунар	482	28	5,81	187,42
Апатин	7.279	369	5,07	163,55
Бач	1.997	168	8,41	271,29
Бачка Паланка	2.341	87	3,72	120,00
Бачка Топола	31.422	950	3,02	97,42
Бачки Петровац	114	3	2,63	84,84
Бела Црква	831	40	4,81	155,16
Беочин	542	18	3,32	107,10
Бечеј	27.988	714	2,55	82,26
Врбас	4.675	222	4,75	153,23
Вршац	4.904	496	10,11	325,13
Жабал	457	20	4,38	141,29
Житиште	7.971	423	5,31	171,29
Зрењанин	22.010	841	3,82	123,23
Инђија	1.703	91	5,34	172,26
Ириг	1.339	52	3,88	125,16
Кањижа	29.962	846	2,82	90,97
Кикинда	13.116	321	2,45	79,03
Ковачица	4.774	391	8,19	264,19
Ковин	4.887	317	6,49	209,35
Кула	6.897	345	5,00	161,29
Мали Иђош	10.006	451	4,51	145,48
Нова Црња	4.293	126	2,94	94,84
Нови Бечеј	8.211	167	2,03	65,48
Нови Кнежевац	6.707	232	3,46	116,61
Нови Сад	28.684	1.419	4,95	159,68
Опово	78.078	1	1,28	41,29
Опаци	3.233	243	7,52	242,58
Панчево	7.288	616	8,45	272,58
Пећинци	53	1	1,89	60,97
Планиште	2.856	216	7,56	243,87
Рума	2.480	121	4,88	157,42
Сента	26.828	568	2,12	68,39
Сечањ	3.477	131	3,77	121,61
Сомбор	22.233	909	4,09	131,94
Србобран	6.147	225	3,66	118,06
Сремска Митровица	1.326	42	3,17	102,26
Стара Пазова	118	2	1,69	54,52
Суботица	72.572	2.677	3,69	119,03
Темерин	10.291	429	4,17	134,52
Тител	1.578	126	7,98	257,42
Чока	11.268	253	2,26	72,90
Шид	637	31	4,87	157,10

Претпоставља се, пошто поузданих статистичких податак нема, да је из вршачке општине највише Маџара дао Вршац; из општине Ковачица Дебељача; из ковинске општине Ковин и Скореновац; из општине Житиште: Торда, Хетин, Нови Итебеј и Банатски Двор; из кулске општине Кула; из аџанске општине Ада и нешто Мол и из апатинске општине Апатин, Купусина и Свилојево.

Симптоматично је да је највећи број Мађара отишао на привремени рад из оних крајева одакле су се највише иселили и Срби, односно из јужне половине Баната.

Иако су скоро све општине имале своје представнике мађарске народности на привременом раду у иностранству ипак припадници нису били подједнако заступљени у односу на онај тзв. нужни део. Само дванаест општина је дало на привремени рад мање Мађара од нужног дела, и то:

Опово	41,29	Кикинда	79,03
Стара Пазова	54,52	Бечеј	82,26
Пећинци	60,97	Бачки Петровац	84,84
Нови Бечеј	65,48	Кањижа	90,97
Сента	68,39	Нова Црња	94,84
Чока	72,90	Бачка Топола	97,42

Општина Опово је уопште дала врло мало исељеника (свега 271), а од ових је само један једини био Мађар. Бачки Петровац и Стара Пазова, као изразите словачке општине, дале су такође мало мађарског живља на привремени рад у иностранство, док Сента, Чока, Кањижа и Бачка Топола, као општине са великим бројем мађарског становништва једва да су се приближиле нужном броју радника на привременом раду у иностранство.

Друге тридесет и две општине су имале индекс већи од средњег. Већа исељавања Мађара од средњег имале су углавном општине јужног Баната и то: Вршац, Панчево, Ковачица, Пландиште, Ковин, Алибунар али и индустријски развијене, као што су: Ада, Апатин и друге. Из податка може се закључити да је исељено 3483 лица више од условног броја и да су Мађари сразмерно мобилнији него Срби:

Ево и тих општина:

Вршац	325,13	Шид	157,10
Панчево	272,58	Бела Црква	155,16
Бач	271,29	Врбас	153,23
Ковачица	264,19	Мали Иђош	145,48
Тител	257,42	Жабал	141,29
Пландиште	243,87	Темерин	134,52
Опаци	242,58	Сомбор	131,94
Ковин	209,35	Ириг	125,16
Алибунар	187,42	Зрењанин	123,23
Инђија	172,26	Сечањ	121,61
Житиште	171,29	Бачка Паланка	120,00
Ада	163,55	Суботица	119,03
Апатин	163,55	Србобран	118,06
Кула	161,29	Нови Кнежевац	113,61
Нови Сад	158,69	Беочин	107,10
Рума	157,42	Сремска Митровица	102,26

Х р в а т и

По броју радника на привременом раду у иностранству на треће место долазе Хрвати. Од 138.561 колико је регистровано у Војводини 1971. године, на привременом раду је 5501 или 3,97%, а то је за 1206 лица више од нужног дела.

Више од по 200 исељеника хрватске народности на привременом раду имале су следеће општине:

Суботица	1061 или 24,09 ⁰ / ₀	од исељеника
Нови Сад	628 или 10,66 ⁰ / ₀	од исељеника
Сомбор	590 или 21,67 ⁰ / ₀	од исељеника
Шид	590 или 37,41 ⁰ / ₀	од исељеника
Инђија	416 или 28,61 ⁰ / ₀	од исељеника
Рума	359 или 23,37 ⁰ / ₀	од исељеника
Апатин	344 или 22,15 ⁰ / ₀	од исељеника
Бач	277 или 26,06 ⁰ / ₀	од исељеника
Стара Пазова	235 или 19,58 ⁰ / ₀	од исељеника
Сремска Митровица	226 или 13,16 ⁰ / ₀	од исељеника

Општине Суботица, Сомбор, Апатин и Бач имају највећи број Буњеваца и Шокаца па је отуда и број Хрвата на привременом раду у иностранству велики. Остале општине, пак, територијално су у Срему (Нови Сад само делимично), те је из ових више емигрирало Хрвата.

Други параметар је проценат исељених од свог етничког језгра. Процент за Војводину, као што је већ поменуто, износи 3,10, што би се могло узети и као средња вредност. Већи проценат исељеника на привременом раду од свог етничког језгра дале су ове општине.

Пландиште	10,17	Стара Пазова	6,36
Алибунар	8,22	Мали Ибош	6,12
Житиште	8,09	Опово	6,08
Тител	7,61	Ириг	6,00
Шид	7,52	Кула	5,68
Бач	7,62	Бела Црква	5,66
Вршац	7,15	Апатин	5,25
Инђија	6,63	Кањижа	4,88
Темерин	6,62	Нова Црња	4,63
Рума	6,54	Нови Сад	4,22
Оџаци	6,38	Ковачица	4,00
		Ада	4,21

С обзиром да статистика не даје преглед исељеника и по насељима него само по општинама, могло би се предпоставити да су следећа насеља дала иностранству највише радника хрватске народности и то из општина:

Апатин: Сонта и Апатин;

Бач: Бач, Вајска, Плавна и Бођани;

Инђија: Нови Сланкамен, Бешка и Инђија;

Нови Сад: Петроварадин, Сремски Карловци, Каменица и Нови Сад;
 Рума: Хртковци, Рума, Платичево и Никинци и
 Шид: Кукучевци, Шид, и нешто Вашица и Гибарац.

Фреквенција одласка Хрвата на привремени рад у иностранство није била уједначена. Из неких општина је, као што се види, отишло знатно више од нужног дела, а из неких опет знатно мање. Следећа таблица врло јасно указује на те разлике (индекс 100,00)

Мање од нужног дела дале су следеће општине:

Ковин	45,81	Беоцин	81,94
Бачка Топола	50,32	Зрењанин	81,16
Сечањ	54,52	Србобран	87,42
Нови Бечеј	63,23	Кикинда	88,39
Суботица	73,87	Нови Кнежевац	98,39
Чока	74,52	Сомбор	99,68

Све остале општине дале су више од нужног дела. Тако нарочито велики број дале су ове општине:

Пландиште	328,06	Вршац	230,65
Житиште	260,97	Инђија	213,87
Алибунар	266,13	Темерин	213,55
Бач	245,81	Рума	210,97
Тител	245,48	Опово	205,81
Шид	242,58	Стара Пазова	205,16

На крају нумеричких података потребно је да се да и анализа.

Неке општине са повећим бројем Хрвата дале су и велики број исељеника. Овој групи општина припадају Апатин, Бач, Инђија, Нови Сад, Рума, Сомбор, Сремска Митровица, Стара Пазова, Суботица и Шид. Али ако се цео овај комплекс посматра кроз релативне бројеве, онда излази да је највећи проценат Хрвата од општинског језгра отишао у иностранство на привремени рад из општина: Пландиште, Алибунар и Житиште које имају мање од 200 Хрвата и са мањим бројем на привременом раду у иностранству могу да постигну већи па и највећи проценат. Оне општине, пак, које имају велики број Хрвата, иако су дале и више од 100 на привременом раду, ипак је то процентуално у односу на етничко језгро у општини знатно мање.

Цео овај проблем много јасније осветљавају средње вредности, односно условни емигранти, изражени индексом. Тако, највећи индекс исељеника постигле су оне већ познате општине јужног Баната: Пландиште, Житиште, Алибунар и Вршац. Велике општине са великим бројем Хрвата, међутим, дале су мањи индекс од просека, као на пример: Суботица и Сомбор.

Из свега би се могао извући овај закључак: Хрвати спадају у категорију оних етничких група које су дале на привремени рад више од нужног дела. Јужне банатске општине су предњачиле у

томе, док код оних великих општина са хрватским живљем једва да су се постигле средње вредности. По свему излази да се Хрвати не могу сматрати покретачима иселавања, али ипак они су тај покрет прихватили скоро у читавој територији Војводине, а највише у јужној половини Баната.

Таблица 5. — Хрвати на привременом раду у иностранству 1971. године³

Општине	Укупан број Хрвата	На привре- меном раду	%	Индекс
САП ВОЈВОДИНА	138.561	5.501	3,97	128,06
Ада	95	4	4,21	135,81
Алибунар	146	12	8,22	266,13
Апатин	6.551	344	5,25	169,35
Бач	3.637	277	7,62	245,81
Бачка Паланка	1.749	58	3,32	107,10
Бачка Топола	1.025	16	1,56	50,32
Бачки Петровац	222	8	3,60	116,13
Бела Црква	159	9	5,66	182,58
Беоциж	1.458	37	2,54	81,94
Бечеј	615	20	3,25	104,84
Врбас	1.117	44	3,94	127,10
Вршац	615	44	7,15	230,65
Жабаљ	276	10	3,62	116,77
Житиште	173	14	8,09	260,97
Зрењанин	1.590	42	2,64	85,16
Инђија	6.279	416	6,63	213,87
Ириг	884	53	6,00	193,55
Кањижа	205	10	4,88	157,42
Кикинда	365	10	2,74	88,39
Ковачица	125	5	4,00	129,03
Ковин	212	3	1,42	45,81
Кула	1.390	79	5,68	183,23
Мали Ибош	147	9	6,12	197,42
Нова Црња	108	5	4,63	149,35
Нови Бечеј	153	3	1,96	63,23
Нови Кнежевац	131	4	3,05	98,39
Нови Сад	14.888	628	4,22	136,13
Опово	773	47	6,08	196,13
Опаци	799	51	6,38	205,81
Панчево	2.743	95	3,46	111,61
Пећинци	119	4	3,36	108,39
Планиште	118	12	10,17	328,06
Рума	5.488	359	6,54	210,97
Сента	252	9	3,57	115,16
Сечањ	355	6	1,69	54,52
Сомбор	19.072	590	3,09	99,68
Србобран	221	6	2,71	87,42
Сремска Митровица	5.720	226	3,95	127,42
Стара Пазова	3.697	235	6,36	205,16
Суботица	46.331	1.061	2,29	73,87
Темерин	136	9	6,62	213,55
Тител	447	34	7,61	245,48
Чока	130	3	2,31	74,52
Шид	7.845	590	7,52	242,58

Р у м у н и

Румуни су најинтересантнија етничка група у Војводини. Од 52.987 припадника 4937 или 9,32 је на привременом раду у иностранству. Према просеку требало је да се иселило само 1643, а иселило се 3294 лица више или за пуних 300,65% од нужног дела.

Највећи број радника на привременом раду дале су две општине Алибунар и Вршац, док су остале општине дале знатно мање. Ево и њихова списка:

Алибунар	1282 или 61,25% од исељеника
Вршац	1249 или 30,05% од исељеника
Панчево	432 или 12,46% од исељеника
Ковачица	418 или 28,30% од исељеника
Бела Црква	395 или 20,28% од исељеника
Житиште	385 или 30,01% од исељеника
Пландиште	290 или 28,30% од исељеника.

Алибунарска општина има велики број Румуна (12.296) и зато је могла да да од 2093 исељеника највише Румуна. Највише исељеника из ове општине дала су четири села која такође имају апсолутно румунско становништво, и то: Владимировац (13% од целокупног живља), Николинци (11%), Локве (8%) и Селеуш (7%).

Општина Вршац је дала 4156 исељеника, а од тога броја 1246 Румуна или од румунског живља (9955) 12,55%. Највише исељеничког света дала су села која имају апсолутно румунско становништво, и то: Ритишево (27% од укупног становништва), Војловица (20%), Сочица (18%), Марковац (14%), Јабланка (12%), Стража (11%), Мало Средиште (11%), Куштињ (10%) и Мали Жам (10%).

Из општине Ковачица, која је дала 418 лица на привремени рад, највише је дао Уздин са изразитим румунским живљем (10%). Из белоцркванске општине дао је највише Гребенац (23%) опет са изразитим румунским становништвом. У општини Житиште Бегејци су дали 9% исељеника, а имају највише Румуна. Из панчевачке општине је, најзад, на привремени рад отишло највише Румуна из Банатског Новог Села, Долова и Глогоња.

Из румунског матичног језгра на привремени рад у иностранство највише је процентуално отишло из ових општина:

Бела Црква	17,96	Алибунар	10,43
Пландиште	13,19	Житиште	9,39
Вршац	12,55	Сечањ	6,92
Ковачица	10,60	Итд.	

Све остале општине су дале веома мали број Румуна, с обзиром да су са врло малим румунским живљем или чак и без њега.

Таблица 6. — Румуни на привременом раду у иностранству 1971. године³

Општине	Укупно Румуна	На привре- меном раду	%	Индекс
САП ВОЈВОДИНА	52.987	4.937	9,32	300,65
Ада	24	1	4,17	134,52
Алибунар	12.296	1.282	10,43	337,10
Апатин	1.427	34	2,38	76,77
Бач	352	—	—	—
Бачка Паланка	22	—	—	—
Бачка Топола	8	2	25,00	806,45
Бачки Петровац	2	—	—	—
Бела Црква	2.233	395	17,69	570,65
Беочин	4	—	—	—
Бечеј	28	—	—	—
Врбас	10	4	40,00	1290,32
Вршац	9.955	1.249	12,55	404,08
Жабалъ	6	—	—	—
Житиште	4.102	385	9,39	302,90
Зрењанин	3.818	141	3,69	119,03
Инђија	6	—	—	—
Ириг	5	—	—	—
Кањижа	121	—	—	—
Кикинда	116	4	3,45	111,29
Ковачица	3.904	414	10,60	341,94
Ковин	2.899	162	5,59	180,32
Кула	27	7	25,93	835,45
Мали Иђош	7	1	14,29	460,97
Нова Црња	11	—	—	—
Нови Бечеј	118	3	2,54	81,94
Нови Кнежевац	18	1	5,56	179,35
Нови Сад	826	20	2,42	78,06
Опово	14	2	14,28	460,64
Оџаци	46	1	2,17	70,00
Панчево	6.672	432	6,47	208,71
Пећинци	5	2	40,00	1290,32
Пландиште	2.199	290	13,19	425,48
Рума	3	—	—	—
Сента	16	1	6,25	201,61
Сечањ	1.055	73	6,92	223,23
Сомбор	362	18	4,97	160,32
Србобран	5	—	—	—
Сремска Митровица	132	11	8,33	268,71
Стара Пазова	11	1	9,09	293,23
Суботица	31	9	29,03	936,45
Темерин	1	—	—	—
Тител	12	—	—	—
Чока	45	—	—	—
Шид	33	—	—	—

Трећи параметар највише истиче интензитет исељавања Румуна на привремени рад у иностранство. Прва група општина: Врбас, Пећинци, Суботица, Кула и Бачка Топола, које имају највећи индекс, потпуно ће се занемарити, пошто су у питању сасвим мали апсолутни бројеви. Наиме, велики индекс од 1290,32 у општинама Врбас и Пећинци, у којима скоро и нема Румуна, долази отуда што је од мало Румуна отишло много на рад. Исти такав случај је и код

осталих поменутих општина ове групе. Међутим, све ове поменуће општине, као и друге које ће се поменути несумњиво да указују на велику покретљивост румунске етничке групе, безобзира у којем делу Војводине живе и у коликом броју.

Већ друга група општина, које такође имају велики индекс, имају и велики број румунског живља, па су биле у могућности и да осигурају велики број исељеника на привременј рад. То су општине:

Бела Црква	570,65	Житиште	302,90
Пландиште	425,48	Сечањ	223,23
Вршац	404,08	Панчево	206,70
Ковачица	341,94	Зрењанин	178,48
Алибунар	337,10	Ковин	139,66

Свих десетак општина територијално су у јужном Банату.

Трећа група општина се карактерише по великом броју Румуна, али са малим индексом исељавања. Овамо долазе општине: Апатин, Нови Сад, Ковин и друге. У апатинској општини живи 1427 Румуна, највише у граду Апатину, где су се добро запослили у секундарним, терцијарним и другим делатностима, нарочито у цигларској индустрији. Отуда је, ваљда, и индекс исељавања најмањи. У Зрењанину, Панчеву и Новом Саду изгледа да су се Румуни такође добро снашли и због тога се нерадо отискују у иностранство на привремени рад.

Да закључимо. Овај трећи параметар указује

1. да су Румуни сразмерно дали највише емиграната на привремени рад;
2. да су они иницијатори овог економског кретања према иностранству;
3. да су румунске општине, поготово насеља са претежним румунским живљем, постале жариште и покретачи миграција које су обухватиле поред Румуна и све остале народе и народности у овом делу Баната.

С л о в а ц и

Код Словака је постигнута прилична равнотежа. Од 72.795 припадника, 2331 је отишао на привремени рад у иностранство и, према томе, Словаци долазе на пето место. Речено процентима, Словаци у Војводини чине 3,73, а на рад је отишло 3,20%. Вишак на привременом раду је 74 лица или према индексом 103,28.

Више од стотину Словака на привременом раду дале су следеће општине:

Бачки Петровац	424 или 84,63%	од исељеника
Ковачица	414 или 28,03%	од исељеника
Бачка Паланка	301 или 27,72%	од исељеника
Стара Пазова	202 или 16,83%	од исељеника
Нови Сад	192 или 3,39%	од исељеника
Шид	155 или 9,49%	од исељеника
Пландиште	139 или 5,91%	од исељеника
Бач	107 или 21,66%	од исељеника.

Овакав распоред радника јесте последица и самог размештаја Словака по војвођанским општинама. Тако је, на пример, у Бачком Петровцу од 12.337 становника 76,9% Словака, у Ковачици од 12.850 становника 38,3%, у Бачкој Паланци од 7580 становника 13,9% Словака, у Старој Пазови од 7769 становника 17,9% Словака, у Новом Саду од 213.861 становника 4,39% Словака, у Шиду од 38.752 становника 9,49% Словака, у Пландишту од 17.882 становника 5,91%. Словака и у Бачу од 19.348 становника 21,26% Словака.

Највећи проценат словачког живља од етничког језгра, међутим, дале су ове општине:

Жабалъ	18,18	Бачка Паланка	3,97
Апатин	15,22	Бачки Петровац	3,44
Пландиште	12,39	Ковачица	3,22
Тител	11,17	Стара Пазова	2,60
Ириг	11,11	Бач	2,55
Шид	4,22	Нови Сад	2,05

Општина Жабалъ доиста има мали број Словака (33) од којих је отишло на рад 6 односно 18,18%. Код општине Апатин и Ириг је потпуна иста ситуација, док у тителској општини има нешто више Словака (179). С обзиром да се ипак ради о малим апсолутним бројевима ове четири општине се могу и занемарити.

Остале поменуће општине имају знатно већи број Словака па је могуће и већи проценат радника на привременом раду. Међутим, само је општина Пландиште дала 12,39% од словачког живља док су остале општине дале мање од по 5%.

Иако су релативни бројеви доста јасно указали да је код словачког живља наступила нека равнотежа између оних који су остали у Југославији и оних који су отишли у иностранство на привремени рад, то се још боље потврђује трећим параметром, односно индексом. Према израчунатим вредностима индекса ранг-листа овако изгледа:

Жабалъ	586,45	Бачка Паланка	128,06
Апатин	490,97	Вршац	125,81
Пландиште	399,68	Оџаци	116,45
Тител	360,32	Бачки Петровац	110,97
Ириг	358,39	Пећинци	109,03
Врбас	155,16	Опово	107,42
Алибунар	194,19	Сомбор	104,84
Шид	136,13	Ковачица	103,87
Рума	146,77		

Остале општине имају мање од нужног дела (100,00)

Таблица 7. — Словаци на привременом раду у иностранству 1971. године.³

Општине	Укупан број	На привременом раду	%	Индекс
САП ВОЈВОДИНА	72.795	2331	3,20	103,23
Ада	39	1	2,56	82,58
Алибунар	1.561	94	6,02	194,19
Апатин	46	7	15,22	490,97
Бач	4.190	107	2,55	82,26
Бачка Паланка	7.580	301	3,97	128,06
Бачка Топола	672	10	1,49	48,06
Бачки Петровац	12.337	424	3,44	110,97
Бела Црква	33	1	3,03	97,74
Беоцин	1.026	19	1,85	59,68
Бечеј	38	—	—	—
Врбас	374	18	4,81	155,16
Вршац	154	6	3,90	125,81
Жабал	33	6	18,18	586,45
Житиште	7	—	—	—
Зрењанин	3.682	74	2,01	64,81
Инђија	685	13	1,90	61,29
Ириг	27	3	11,11	358,39
Кањижа	9	—	—	—
Кикинда	69	1	1,45	46,77
Ковачица	12.851	414	3,22	103,87
Ковин	34	—	—	—
Кула	107	3	2,80	90,32
Мали Иђош	6	—	—	—
Нова Црња	1	—	—	—
Нови Бечеј	25	—	—	—
Нови Кнежевац	15	—	—	—
Нови Сад	9.383	192	2,05	66,13
Опово	60	2	3,33	107,42
Озаци	1.525	55	3,61	116,45
Панчево	2.141	47	2,20	70,97
Пећинци	148	5	3,38	109,03
Планиште	1.057	131	12,39	399,68
Рума	44	2	4,55	146,77
Сента	17	—	—	—
Сечањ	17	—	—	—
Сомбор	123	4	3,25	104,84
Србобран	22	—	—	—
Сремска Митровица	365	8	2,19	70,65
Стара Пазова	7.769	202	2,60	83,87
Суботица	158	1	0,63	20,32
Темерин	43	—	—	—
Тител	179	20	11,17	360,32
Чока	406	5	1,23	39,68
Шид	3.677	155	4,22	136,13

Општине са великим индексом, као што су: Жабал, Апатин, Ириг, Рума и Опово, затим делимично и Тител и Вршац, Сомбор и Пећинци нису узете у обзир приликом анализе, пошто су у питању мали апсолутни бројеви. Али зато су узете у обзир за анализу све оне друге општине које су дале на привремени рад више од 100 лица.

Општина Бачки Петровац (12.337 Словака) са 424 лица и општина Ковачица (12.851 Словак) са 414 лица на привременом раду у иностранству имају сасвим мали индекс, једва задовољавајући, прва 110,97 и друга 103,87. То су две најјаче словачке општине у Војводини, а дале су само онај нужни део радника. Друге две општине: Бачка Паланка (7780 Словака) и Стара Пазова (7769 Словака), које имају приближно исти број Словака, такође имају мали индекс, чак Стара Пазова мањи од нужног дела. Једино Пландиште има врло велики индекс (399,68) и то стога што је у близини оног јаког исељеничког жаришта у јужном делу Баната.

Према свему, дакле, могло би се закључити:

1. да су Словаци били мање покретљиви и да су дали мало радника на привремени рад рачунајући и у апсолутним и у релативним бројевима и 2. да је њихов број исељеника задовољио једва средњу вредност (3,10%) и да је стога нужни део био пребачен само са 103,23 поена. С друге стране опет треба истаћи да је исељеничка зараза, потекла из оног исељеничког жаришта у јужном Банату различно деловала и на Словаке у овом крају, па је отуда једино у општини Пландиште индекс заиста врло велики (399,68).

Остали народи и народности с обзиром да су дали мање од по 1000 радника на привремени рад у иностранство неће се детаљније приказати. За њих ће се дати сумаран приказ како је дат у табели 2.

Сасвим је извесно да су све те групе морале дати знатно мање емиграната на привремени рад у иностранство, пошто су бројчано слабо заступљене и на територији Војводине. Неопредељени Југословени, Црногорци, Русини и Македонци имају нешто већи број радника на привременом раду с обзиром да је и њих више на територији Војводине. Остали народи и народности имају на привременом раду чак мање од по 400 лица, а Пољаци, Руси, Италијани, Албанци, Грци, Турци и Јевреји имају чак мање од по 100 привремених радника.

Највећи проценат исељеника од овог етничког језгра дали су Италијани. Но, с обзиром да је то у апсолутним бројевима само 41 лице, они се могу и занемарити. Исто тако се због малог апсолутног броја иако великог процента, могу занемарити и следеће етничке групе: Пољаци, Турци, Грци, Јевреји, Руси и Албанци. Већи проценат од овог етничког језгра дале су још и ове етничке групе: Немци Украјинци, Словенци и Бугари.

И, на крају, из поменуте таблице се види колико су неке народности и народи дали више својих припадника на привремени рад од нужног дела и колико опет етничких група мање. Углавном, све народности су дале више, а ови народи мање од нужног дела.

ЗАКЉУЧАК

Врло је маркантно забележено да општине са малим бројем Румуна и малим бројем Словака, па и Мабара и Хрвата имају сраз-

мерно врло велики индекс па чак и највећи. Мишљења смо да то долази отуда што се те етничке групе осећају прилично усамљене па је овај психички елемент утицао на број, односно на индекс исељавања. Поред овог чисто психичког мотива свакако, је на исељавање утицао и општи покрет који је код Румуна био најживљи.

Више пута је наглашавано да сваки од три параметра на свој начин показује интензитет исељавања. Трећи параметар (индекс), међутим, најјаче истиче сразмерни однос међу исељеницима појединих етничких обележја. Према том трећем параметру највеће исељавање сразмерно имали су Румуни (индекс 300,65), затим Хрвати (128,06), па Мађари (126,45) и најмање Словаци (103,23). Срби су ипак дали сразмерно најмање исељеника, чак мање од просека (3,10%). Индекс Срба износи 73,25, дакле, ни три четвртине од нужног дела.

Узроци овим чињеницама могу се тражити у економским, социопсихолошким и другим мотивима, али ни један није толико убедљив као етнографски мотив. Економски мотиви како је у уводном излагању истакнуто јесу врло снажан покретач за исељавање на привремени рад. И, заиста ако се осмотре општине из којих је сразмерно највише исељено (јужни Банат) и њихова економска ситуација, онда се одмах може истаћи да економски мотиви су заиста морали да утичу на сваку етничку групу подједнако. Међутим, општине чија је економска ситуација иста или чак лошија од оне у јужно банатским општинама, а територијално су у другим деловима Војводине (општине: Нови Кнежевац, Опово и др.) далеко је мањи интензитет исељавања, што значи да економски моменти нису били увек пресудни за исељавање.

Али ако се сада посматра интензитет исељавања истих етничких група у другим општинама ван јужног Баната онда се опет може констатовати да исте етничке групе, на пример, румунска имају такође велики исељенички интензитет, што се једино може објаснити етнопсихичким мотивима. Овај мотив је веома моћан и оправдава постављени задатак: да се испита етнички састав лица на привременом раду у иностранству. А да су заиста етнопсихички мотиви и моћнији и утицајнији доказују и оне општине са малим бројем Румуна и њиховим великим индексом исељавања.

У овој студији више пута су поменути термини „жаришта“, „исељеничка зараза“ итд. Доиста су општине јужног Баната жаришта исељеничке грознице. То се доказало не само овим исељавањима на привремени рад у иностранство, него и раније непосредно после другог светског рата, па онда после првог светског рата и, најзад, у првој декади XX века, када се за три-четири године из Баната иселило више од 100.000 лица а највише из јужног Баната. Које етничке групе представљају жаришна језгра данас није тешко погодити, пошто индекси то најбоље откривају. Румуни са 300,65 поена долазе на прво место. Њих је највише у јужном делу Баната и, према томе, са тако великим бројем поена њихова животна територија је жаришно језгро исељеничке заразе.

Л И Т Е Р А Т У Р А

1. *Иво Баучић и Живко Маравић*: Враћање и запошљавање вањских миграната из СР Хрватске. Миграције радника. Књ. 2. Радови Института за географију Свеучилишта у Загребу. Загреб 1971.

2. *Др Чедомир Торбица*: Основни чиниоци савремених спољних миграција становништва Војводине у светлу закона друштвено-економског развитка (докторска дисертација). Институт за географију Природно-математичког факултета у Новом Саду. Нови Сад, 1976. (Рукопис се чува у Институту за географију под бр. Г-8581.)

3. *Попис становништва и станова 1971*. Покрајински завод за статистику САП Војводине. Статистички билтен 14. Нови Сад, 1972.

R é s u m é

BRANISLAV BUKUROV

STRUCTURE ETHNIQUE DES OUVRIERS TRAVAILLANT
TEMPORAIREMENT A L'ÉTRANGER

En 1971, on a noté que 60.545 personnes originaires de la Voïvodine travaillaient temporairement à l'étranger. L'auteur du présent article traite de la structure ethnique de ces personnes et sur la base des valeurs moyennes constate que la plus grande intensité d'émigration se manifeste chez les Roumains (300,65 du taux de 100,00), puis chez les Croates (128,06) et chez les Hongrois (126,45), tandis qu'elle est la moins grande chez les Slovaques (103,23). Les Serbes, cependant, ont proportionnellement donné le moins d'émigrants. Les foyers d'émigration se trouvent dans les communes du Banat méridional où, généralement, à côté des Serbes et des autres groupes ethniques vivent également les Roumains. Mais le plus grand taux d'émigration est noté non seulement chez les Roumains, mais aussi chez les autres, et c'est la raison pour laquelle l'auteur conclut que les Roumains ont été les plus puissants promoteurs des voyages à l'étranger en vue d'y travailler temporairement et que ce sont justement eux qui ont exercé une influence contagieuse sur les autres peuples et nationalités dans ces zones de foyer.